

DAF

Effektvurderingsrapport 2013

Indhold

Indledning	4
Overordnede resultater af effektivurderingerne	6
Miljøteknologi kan reducere lugten fra svinestalden	8
Skolemælksprojektet - en langsigtet oplysningsstrategi	12
En kontinuerlig forbedring af fodervurderingen sikrer optimale foderrationer	16
Udvikling af den optimale ko	20
Formidling af den nyeste viden inden for fjerkræbranchen udgør grundlaget for produktivetsforbedringer	24
Effektivitetskontrol i ægproduktionen	28
Klassificering og forebyggelse af sår hos mink øger dyrevelfærden	32
Næringsstofoptimering og biomasseproduktion	36
Bilag: Metode	40

1

1.0 Indledning

1.1 Formål med effektivurderingerne

Formålet med at gennemføre effektivurderinger af udvalgte projekter er tosidet.

For det første gennemføres effektivurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af bevillingsmidlerne. Herved opnås indsigt i, i hvilket omfang projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektivurderingerne for at opnå læring og større kendskab til, hvilke konkrete resultater og effekter projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der ikke mindst fokus på, hvordan resultaterne videreformidles og implementeres af slutbrugerne. Sidstnævnte kommer ikke kun den enkelte slutbruger til gavn men gavner hele samfundet og samfundsøkonomien.

Effektivurderingerne gennemføres med udgangspunkt

i Fødevareministeriets bekendtgørelse for landbrugets fonde, hvoraf det fremgår:

"...det påhviler fondene at vurdere effekten af udvalgte aktiviteter".

1.2 Metode

Promilleafgiftsfonden for landbrug (Promilleafgiftsfonden) bevilger hvert år støtte til flere end 300 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtloven. Projekterne er kendetegnet ved at være forholdsvist forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte effektivurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektivurderes, idet den gør

det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Med denne grundsten er effektivurderingerne yderligere genennemført med anvendelse af 'målopfyldelses- og effektevaluering'. I bilaget bag-erst i rapporten er metoden nærmere beskrevet.

1.3 Udvalgte projekter til effektivurdering

Promilleafgiftsfondens bestyrelse har i alt udvalgt otte projekter for 2013, der skal effektivurderes. Projekterne er udvalgt med følgende metodiske tilgang:

- Fem af projekterne er udvalgt af de fem store produktionsafgiftsfonde, herunder Svineafgiftsfonden, Mælkeafgiftsfonden, Kvægaftgiftsfonden, Fjerkræafgiftsfonden og Pelsdyraftgiftsfonden.
- To af projekterne er udvalgt ved lodtrækning blandt alle Promilleafgiftsfondens projekter.
- Et af projekterne er udvalgt inden for planteområdet.

De udvalgte projekter er:

1. Svin: Reduceret lugt.
2. Mælk: Børn og skolemælk.
3. Mælk: Udvikling af metoder til estimering af iNDF i fodermidler.
4. Kvæg: Den optimale ko.
5. Fjerkræ: Fjerkræmiljø-, energi- og økonomirådgivning.
6. Fjerkræ: Effektivitetskontrol i ægproduktionen.
7. Pels: Undersøgelse af sår hos mink.
8. Planter: Næringsstofoptimering og biomasseproduktion.

I det følgende kapitel gives et kort overblik over, hvilke konkrete effekter projekterne bidrager med over for landmanden og samfundet. I de følgende kapitler herefter gennemgås de otte projekter enkeltvis.

2.0 Overordnede resultater af effektivurderingerne

2.1 Projekterne giver mening!

På baggrund af de gennemførte effektivurderinger af de otte projekter kan det konkluderes, at projekterne i høj grad har leveret de resultater, som var forventningen ved projekternes start.

Projekterne er med til at udvikle landbrugserhvervet og giver dermed både mening for den enkelte landmand og for samfundsøkonomien.

Nedenfor gives et kort overblik over, hvilke konkrete effekter projekterne bidrager med.

1. **Reduceret lugt** sikrer, at svineproducenterne har et bedre beslutningsgrundlag, når der skal indkøbes miljøteknologi. Herved er der på sigt flere producenter, der kan udvide deres produktion uden gene for nærmiljøet, hvilket positivt påvirker den enkelte bedrifts økonomi og fastholdelse af arbejdspladser i Danmark.
2. **Børn og Skolemælk** bidrager til, at børn får tilbudt mælk i skoletiden. Kombineret med sund kost og motion er det Mejeriforeningens vurdering, at børnenes indlæringssevne øges – med deraf positive effekter for samfundet generelt.
3. **Udvikling af metoder til estimering af iNDF i fodermidler** giver viden om køernes evne til at fordøje forskellige typer af foder. Med denne viden kan landmanden sammensætte en optimal foderation, hvormed udbyttet af kvægholdet øges.
4. **Den optimale ko** bidrager til forbedrede avlsmål, som både har fokus på koens produktion og funktion. Landmandens anvendelse af disse avlsmål sikrer, at der avles køer, som er højtydende, sunde, frugtbare og holdbare.
5. **Fjerkræmiljø-, energi- og økonomirådgivning** bibringer viden til landmanden om, hvordan produktionens klimavenlighed kan forbedres, og benchmark af økonomiske regnskabstal på tværs af bedrifter øger landmandens incitament for optimering.

6. **Effektivitetskontrol i ægproduktionen** gør det med et overskueligt værktøj muligt for producenten at se, dels hvordan vedkommendes produktion forløber i forhold til tidligere hønsehold, dels hvordan produktionen ligger i forhold til normen og gennemsnittet i branchen.
7. **Undersøgelse af sår hos mink** har resulteret i et klassifikationssystem, som beskriver de forskellige sårtyper og deres karakteristika. Minkavleren har dermed fået et forbedret beslutningsgrundlag, når der skal træffes beslutning om, hvorvidt der skal foretages behandling af et sår, eller om minken skal aflives.
8. **Næringsstofoptimering og biomasseproduktion** bidrager med viden om, hvorledes dyrkningen af planter optimeres. Implementering af en ny strategi for fx tidlig såning kan medføre merudbytter og dermed danne grundlag for en bedre indtjening.

2.2 Projekterne får midler fra flere kilder

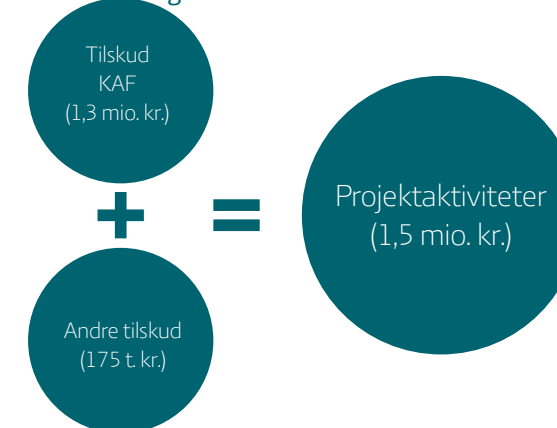
De otte projekter har også fået tilskud fra andre kilder end Promilleafgiftsfonden.

Produktionsafgiftsfondene har givet støtte til seks af projekterne, og enkelte af projekterne har desuden fået støtte fra EU's Landdistriktsprogram. Herudover har GUDP (Grønt Udviklings- og DemonstrationsProgram under NaturErhvervstyrelsen) givet støtte til et enkelt projekt, lige som flere af tilskudsmodtagerne selv har bidraget med midler.

Det samlede tilskud fra Promilleafgiftsfonden til de otte projekter beløber sig til 6,9 mio. kr. ud af en samlet projektpulje på 20,4 mio. kr., og tilskuddet fra Promilleafgiftsfonden er dermed blevet gearret med en faktor 3, jf. figuren på næste side.

Promilleafgiftsfonden bidrager således til, at der for de otte projekter igangsættes aktiviteter for mere end 20 mio. kr.

Tilskuddene geares

2.3 Projekternes resultater er generiske og anvendelige

Alle otte projekter har fokus på, at projekterne skal være anvendelige og kunne anvendes af og give nytte til landmanden. Flere af projekternes resultater er allerede i vidt omfang implementeret hos landmænd, og projekterne bidrager således til, at landmændene hurtigt får adgang til ny og brugbar viden, der kan være med til at optimere deres bedrift.

2.4 Resultaterne formidles bredt

Projekterne er alle meget opmærksomme på, at resultaterne skal formidles bredt inden for de relevante sektorer, så projekternes resultater hurtigt kan blive implementeret.

Projekternes resultater er generelt formidlet bredt, og der er i den forbindelse gjort brug af flere forskellige formidlingskanaler, jf. figuren nedenfor.

Alle otte projekter har formidlet resultater via artikler i tidsskrifter og holdt oplæg om projekternes resultater på konferencer eller i forbindelse med et åbent hus arrangement.

Herudover har flere af projekterne formidlet resultaterne på faglige møder, erfa-grupper og lignende, lige som flere af projekternes resultater er tilgængelige på projekternes hjemmesider.

Projekterne er formidlet gennem alle fire kanaler

Note: 'Andet' dækker over informationsskrivelser direkte til producenterne.

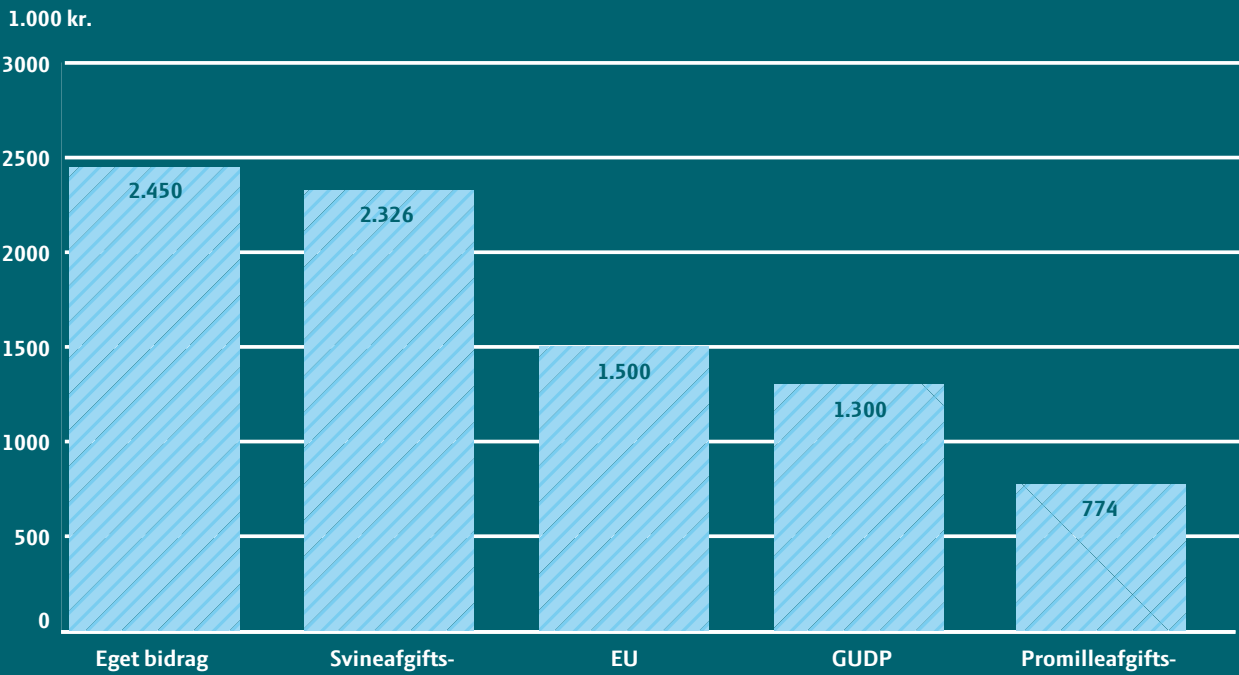
3.0 Miljøteknologi kan reducere lugten fra svinestalden

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Reduceret lugt.
Tilskudsmodtager:	Videncenter for Svineproduktion, Landbrug & Fødevarer.
Projektperiode:	2009 - 2013.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	774 t.kr.
Samlet budget i 2013:	8,4 mio. kr.
Samlet budget i projektperioden:	27 mio. kr.
Samarbejdspartnere:	
Aarhus Universitet, Infarm A/S, Rotor A/S, Saint-Gobain Weber A/S, Skov A/S, Munters A/S, MHJ Agroteknik og Institut for Ingeniørvidenskab.	

Projektets tilskudsgivere:

3.1 Projektets baggrund og formål

En af de store udfordringer for svineproduktion i Danmark er begrænsninger i udvidelsesmuligheder på grund af hensyn til miljø og dyrevelfærd. Eksempelvis medfører husdyrgødningsbekendtgørelsen fra 2010, at flere svineproducenter ikke kan udvide deres bedrift, idet naboerne oplever lugtgener.

Projektet har til formål at undersøge mulighederne for økonomisk, realistisk lugtreduktion ved luftrensning og gyllebehandling, så svineproducenten dermed kan få det rette beslutningsgrundlag, når der skal investeres i miljøteknologier. Det er i den forbindelse et mål for projektet, at så mange teknologier som muligt optages på Miljøstyrelsens Teknologiliste¹.

Et stort udvalg af testede miljøteknologier, som fremgår af Teknologilisten, giver både den enkelte svineproducent underbyggede valgmuligheder og et egentligt beslutningsgrundlag og bidrager derudover til at øge konkurrencen på markedet, som i sidste ende sikrer billigere produkter.

Endelig er det projektets mål at sikre, at myndighedernes beslutninger om lugtkrav for større svinebesætninger bliver truffet på det rette grundlag.

3.2 Resultater

Der er i løbet af projektperioden blevet undersøgt en række luftrensere, og herudover er det blevet undersøgt, i hvilken udstrækning forsuring eller køling af gylle har en effekt på lugten i og omkring svinestalden. Der er både set på reduktion af ammoniak og på reduktion af lugt.

Ammoniak medfører primært miljømæssige problemer, mens lugt er en udfordring for især naboer til svineproduktioner.

Resultaterne viser, at **biologiske luftrensere/miljøteknologier** kan reducere både lugt- og ammoniak – helt op til 70 pct.

En **kemisk luftrensning** kan udelukkende reducere ammoniak, men den kan til gengæld blive reduceret med op til 90 pct.

Forsuring og køling af gylle har ligeledes udelukkende en effekt på ammoniakreduktionen. Resultaterne viser, at køling af gylle kan reducere ammoniakken med op til 30 pct., mens forsuring (tilsætning af syre til gylle) kan reducere ammoniakken med 70 pct. i stalden.

Projektet har medført, at en biologisk luftrenser er optaget på Teknologilisten med lugtreducerende virkning. Det er yderligere forventningen, at flere af de andre afprøvede teknologier med tiden også vil komme på listen.

En del af projektet har desuden haft fokus på at sikre, at myndighedernes krav til lugten fra svinestaldene tager udgangspunkt i nyeste viden.

Sammenligninger mellem Danmark og Tyskland viser, at der for en besætning med 5.000 stipladser til slagtesvin skal være næsten 1.200 meter til byzone i Danmark, mens der i Tyskland skal være 500 meter. Dette komparative studie har medført, at Miljøstyrelsen nu ser på mulighederne for at gennemføre lugtspredningsberegningerne anderledes.

3.3 Effekten for den enkelte landmand

Resultaterne vil både komme svineproducenter til gode, der ønsker at udvide deres svinebesætning samt svineproducenter, der af forskellige andre årsager ønsker at reducere lugt- og/eller ammoniakemissionen – fx af hensyn til miljø.

Projektet er med til at sikre, at den enkelte svineproducent har et velunderbygget beslutningsgrundlag, når der skal træffes beslutning om, hvilken metode og/eller teknologi der skal investeres i.

For den enkelte landmand kan effekten på sigt potentielt betyde, at svinebesætningen kan øges og i forlængelse heraf også omsætningen. Der er dog investeringsomkostninger forbundet med de forskellige teknologier, og det vil således altid være nødvendigt at foretage en samlet vurdering af behov og økonomi.

Det er Videntcenter for Svineproduktions vurdering, at alle landets ca. 4.200 svineproducenter kan få nytte af projektets resultater og dermed potentielt har fornyede muligheder for at udvide deres produktion.

3.4 Effekten for samfundet

For samfundet som helhed vil reducerede lugtgener betyde, at naboer til svinebesætninger i mindre grad end i dag vil opleve lugtgener, hvilket samtidig har stor betydning for svineproducenternes omdømme.

Herudover kan projektets resultater være med til at bidrage til, at flere producenter har mulighed for at udvide deres besætning. Herved står branchen stærkere med deraf afledte effekter på arbejdspladser, eksportmuligheder m.v.

Det er Videntcenter for Svineproduktions vurdering, at såfremt produktionen øges med en mio. slagtesvin, hvilket svarer til en stigning på 5,3 pct., vil det give op mod 1.400 nye arbejdspladser og 1,5 mia. kr. i øget eksportværdi.

3.5 Formidling og implementering

Projektets resultater er formidlet på hjemmesiden for Videntcenter for Svineproduktion, og derudover er resultaterne formidlet via foredrag og artikler, som henvender sig til svineproducenter og deres rådgivere.

Enkelte af resultaterne er endvidere præsenteret på internationale konferencer og workshops.

Videntcenter for Svineproduktion har tæt kontakt med svineproducenterne og deres rådgivere, idet der i høj grad er fokus på, at resultaterne bliver implementeret hos svineproducenterne.

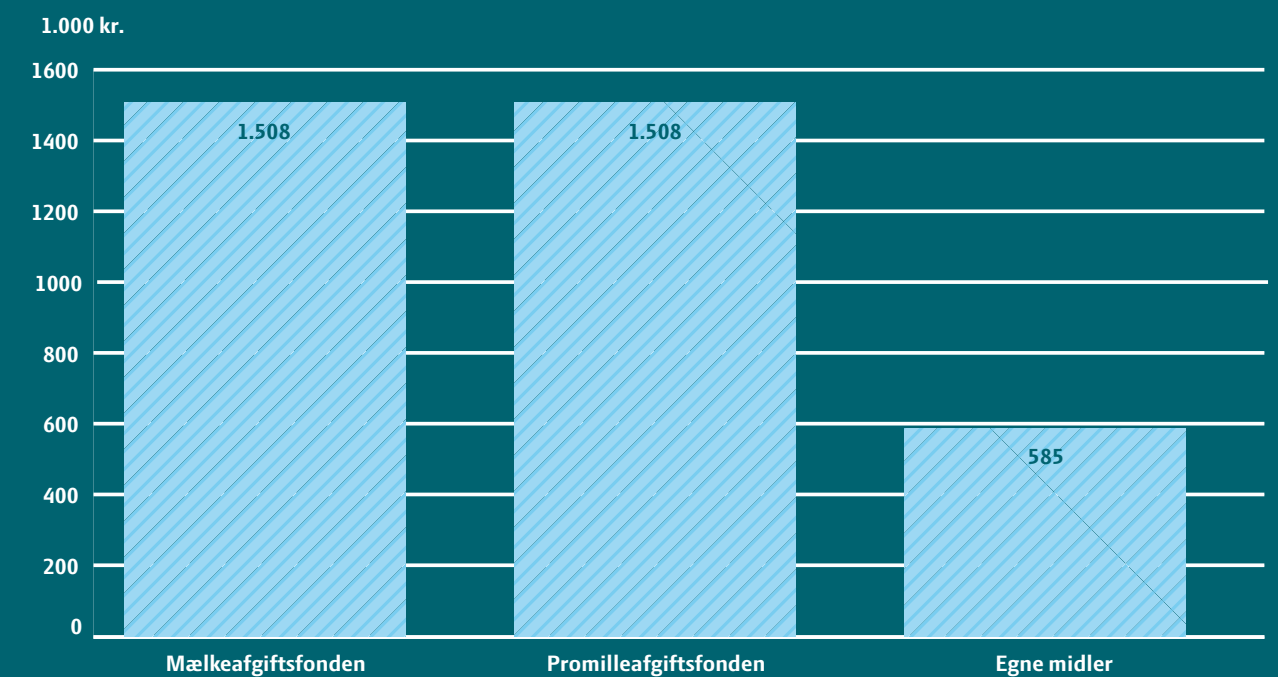
4.0 Skolemælksprojektet - en langsigtet oplysningsstrategi

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Børn og Skolemælk.
Tilskudsmodtager:	Mejeriforeningen.
Projektperiode:	2013.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	1,5 mio. kr.
Samlet budget i 2013:	3,6 mio. kr.

Projektets tilskudsgivere:

4.1 Projektets baggrund og formål

Mælk er ikke længere det naturlige valg, når der skal indtages drikkevarer. Alternativer som sodavand og vand har igennem de senere år eroderet den markedsposition, som mælk tidligere havde.

Mejeriforeningen oplyser, at skolebørn op til år 2000 i vidt omfang fik skolemælk fra 0. – 5. klasse, mens mange børn i dag allerede fravælger mælken fra 1. klasse. Det opfattes af mange børn som værende barnligt at drikke mælk.

Skolebørn er fremtidens voksne forbrugere af mælk, og Mejeriforeningen finder det derfor vigtigt, at børnenes indtag af mælk fastholdes, så de gode mælkevaner tages med ind i voksenlivet. Skolemælksprojektet skal derfor ses som et led i en langsigtet oplysningsstrategi, der skal forhindre tabte 'mælkegenerationer'.

En undersøgelse har vist, at såfremt man som barn har drukket skolemælk, så er der større sandsynlighed for, at man også som voksen drikker mælk, og at man dermed er rollemodel for sine egne børn ².

Det er således projektets formål at styrke mælkens tilstedeværelse i skolen ved at give viden om mælkens sundhedsværdi og kostens betydning for elevernes læring og trivsel.

I dag drikker 20 pct. af landets skolebørn skolemælk, og det er Mejeriforeningens mål, at andelen af børn, der drikker skolemælk, er hævet til en tredjedel inden for fem år.

4.2 Resultater

I forhold til formålsbeskrivelsen i projektets ansøgning har Mejeriforeningen i høj grad opnået de resultater, som var forventningen for 2013.

Projektet har været delt op i tre delprojekter, som alle har haft til formål at synliggøre mælk som et sundt alternativ til andre drikkevarer og som et sundt supplement til madpakken.

Mit barn skal i skole – Forældrehåndbogen er en bog, som udleveres til alle forældre, der har børn, der starter i 0. klasse. Bogen har eksisteret i fem år og er et indskolingsredskab, som behandler en lang række relevante emner, der gør sig gældende for skolestarten og skolelivet. Det er en bevist strategi, at bogen ikke blot

omhandler mælk, idet bogen i højere grad af Mælkeforeningen anvendes som et relationsopbyggende værktøj over for forældrene og skolerne.

I 2013 har bogen opnået en distributionsgrad på 96 pct. og er blevet udleveret til 92 pct. af alle forældre med børn i 0. klasse. Bogen bliver generelt modtaget positivt blandt skoleledere og indskolingslærere, og efterspørgslen er stigende. Det kan i forlængelse heraf nævnes, at bogen i 2013 fik en international innovationspris (Dairy Innovation Award).

Ordmaskinen var en aktivitet, som i 2013 havde til formål at vække elevernes nysgerrighed for ordet og give dem lyst til selv at improvisere med ord. Herudover skulle børnene komme med forslag til, hvordan en ny emballage til skolemælken kunne se ud.

Aktiviteterne i ordmaskinen har været med til at eksponere skolemælk og herudover fået mælken associeret med andet end kost for derved at vække interessen for mælk blandt de ældre skolebørn.

Skolemælk.dk og Edutainmenthuset.dk er hjemmesider, der henvender sig til henholdsvis forældre og undervisere i grundskolen. Førstnævnte giver blandt andet mulighed for at abonnere på en madpakkemail, mens sidstnævnte, der blev introduceret i 2013, indeholder alt undervisningsmateriale, som udbydes af skolemælk.

4.3 Effekten for den enkelte landmand

Formålet med skolemælksordningen er at give børn nogle sunde mælkevaner, som de tager med sig videre livet.

Indsatsen er derfor lang og vedvarende og forventes at have en positiv, afsmittende effekt på danskernes forbrug af mælk – med deraf følgende øgede afsætningsmuligheder for mælkeproducenterne.

Det er Mejeriforeningens forventning, at danskernes samlede forbrug af drikkemælk vil være stigende over en 10-årig periode.

4.4 Effekten for samfundet

Skolemælk er generelt med til at sikre skolebørn nogle sunde drikkevaner i skolen. Kombineret med sund kost og motion er det Mejeriforeningens vurdering, at børnenes indlæringssevne øges – med deraf positive ef-

fechter for samfundet generelt ³.

4.5 Formidling og implementering

Projektet har direkte kontakt til forbrugerne af mælk. Både via konkrete aktiviteter på skolerne, via Forældrehåndbogen og via skolemælks hjemmesider. Det er på den baggrund Mejeriforeningens vurdering, at information om mælkens sundhedsværdi og kostens betydning for elevernes læring og trivsel er målrettet den rette målgruppe. Herved har børn og forældre det fornødne videngrundlag, når der skal træffes beslutning om indkøb af mad og drikkevarer.

5

5.0 En kontinuerlig forbedring af fodervurderingen sikrer optimale foderrationer

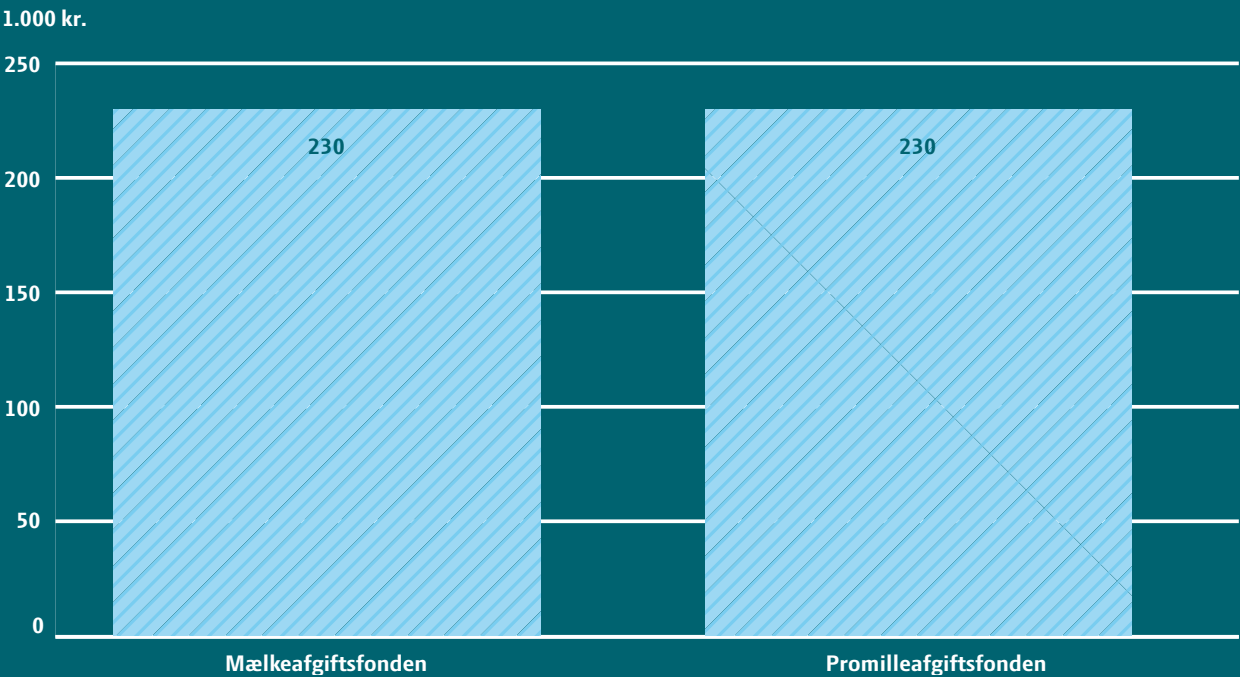

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Udvikling af metoder til estimering af iNDF i fodermidler.
Tilskudsmodtager:	Aarhus Universitet.
Projektperiode:	2011-2013.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	230 t.kr.
Samlet budget i 2013:	460 t.kr.
Samlet budget i projektperioden:	1.388 t.kr.

Samarbejdspartnere: NorFors Tabel- og analysegruppe.

Projektets tilskudsgivere:

5.1 Projektets baggrund og formål

Viden om køernes evne til at fordøje forskellige typer af foder giver mulighed for at sammensætte en optimal ration (sammensætning af fodermidler). Herved sikres dels, at koen får en foderration, som den kan tåle rent helbredsmæssigt, dels at landmanden får størst muligt udbytte.

Når rationen skal sammensættes, anvender fodringsskonsulenten som udgangspunkt NorFor rationsvurderingssystemet, som er et fælles foderværdi-vurderingssystem i Norden (bort set fra Finland). Systemet bygger på viden om blandt andet foderoptagelse, fodermidlernes kemiske sammensætning og fordøjelsesprocesser i de forskellige afsnit i mave/tarmkanalen.

I NorFor rationsvurderingssystemet er koncentrationen og tilgængeligheden af fiber (NDF) de to foderkarakteristika, der har størst betydning for rationens energiværdi og dermed værdi til mælkeproduktion.

iNDF er den ufordøjelige del af NDF (den del, der ikke er potentiel fordøjelig), og det er derfor vigtigt at sammensætte en foderration, som indeholder en så lav mængde iNDF som mulig.

For at kunne estimere iNDF anvendes i dag en såkaldt nylonposemetode, som indebærer, at koen får prøver i en nylonpose ind i vommen. Efter 12 dages inkubation tages posen ud, hvorefter posens indhold observeres. Indholdet af NDF i posen udgør de ufordøjelige fibre i foderet (iNDF).

Der findes ikke dokumenterede, egnede laboratoriemetoder til estimering af iNDF, og derfor er de kalibreringer, der anvendes til vurdering af grovfoder, kalibreret direkte på nylonposedata. Det er Aarhus Universitets vurdering, at det langt fra er tilfredsstillende, da det vanskeliggør, fordyrer og forsinket opdateringer af eksisterende kalibreringer samt udvikling af nye kalibreringer.

Det er således projektets formål at udvikle metoder til estimering af iNDF koncentrationen i såvel kraftfoder som grovfodermidler til kvæg.

5.2 Resultater

Projektet har medvirket til en øget forståelse af, hvad der er bestemmende for NDF fordøjelighed og

ufordøjelighed.

Der er undersøgt flere metoder til bestemmelse af iNDF i såvel grovfoder som kraftfoder, hvoraf det forventes, at flere vil kunne anvendes fremadrettet.

Resultaterne viser imidlertid, at metoderne ikke – som nylonposemetoden – kan anvendes på tværs af fodermidler, men udelukkende kan anvendes inden for bestemte typer af fodermidler. Laboratoriemetoder kan således ikke for nærværende erstatte koens vomvæske.

På kort sigt er det dermed ikke muligt at erstatte nylonposemetoden med laboratorietest uden brug af vomvæske til estimering af iNDF i fodermidler. Med henblik på at komme tættere på målet, vil der blive arbejdet videre med de resultater, der er fremkommet i projektet.

5.3 Effekten for den enkelte landmand

Projektet er med til at sikre, at fodermiddeltabellen i NorFor-systemet opdateres med den nyeste viden.

Det betyder, at den enkelte landmand har mulighed for at sammensætte en så optimal foderration som mulig, hvormed udbyttet af kvægholdet øges.

Det er forventningen, at alle kvægbrugere i Danmark, Sverige, Norge og Island (de lande, der pt. anvender NorFor) vil kunne få gavn af projektets resultater.

5.4 Effekten for samfundet

En forbedret fodervurdering med deraf forbedret mulighed for at sammensætte optimale foderrationer vil have en positiv indvirkning på kvægbrugerhvervets konkurrenceevne og vil medvirke til en forbedret resourceudnyttelse.

5.5 Formidling og implementering

Projektets resultater er formidlet i en lang række internationale artikler, hvoraf to af artiklerne er publiceret i områdets 'top' journals. Det er dermed Aarhus Universitets forventning, at projektets resultater vil blive anvendt såvel i nordiske lande som internationalt.

Herudover er resultater fra projektet blevet fremlagt på en conference i Wales i september 2011 og på Nordic Feed Science Conference i Uppsala i juni 2013.

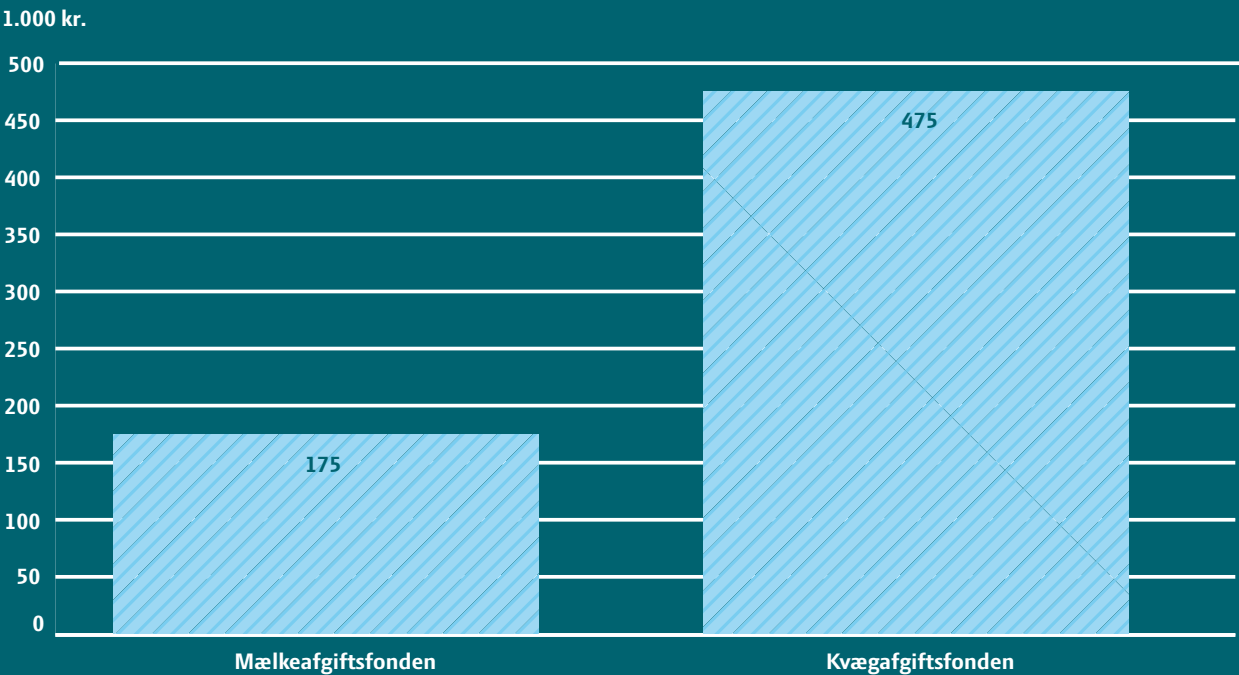
6.0 Udvikling af den optimale ko

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Den optimale ko.
Tilskudsmodtager:	Aarhus Universitet.
Projektperiode:	2012 - 2014
Bevilling fra Kvægafgiftsfonden i 2013:	475 t.kr.
Projektets samlede budget i 2013:	650 t.kr.
Samarbejdspartnere:	
Viking Genetics og Videncentret for Landbrug, Kvæg.	

Projektets tilskudsgivere:

6.1 Projektets baggrund og formål

Avlsarbejdet med kvæg i Norden har gennem flere årtier fokuseret på den økonomiske ko, og avlsmålene i de nordiske lande har således omfattet både produktionsegenskaber (ydelse og vækst) og funktionelle egenskaber (fx frugtbarhed og mindre sygdom).

I et samarbejde mellem Finland, Sverige og Danmark blev der i 2008 indført et fælles nordisk totaløkonomisk indeks (NTM). Indekset sammenvejer de forskellige egenskaber, så kvægproducenterne kan opnå den maksimale økonomiske vækst.

I forbindelse med udarbejdelsen af det fælles nordiske indeks blev der identificeret en række udfordringer og ønsker til den løbende udvikling af NTM, som nærværende projekt fokuserer på.

Nye registreringer fra automatiske overvågningssystemer og automatiske malkeanlæg bidrager med information til beregning af avlsværdital (koens genetiske egenskaber) for nye egenskaber.

For at kunne vurdere og prioritere værdien af nye egenskaber, uanset om de er fremkommet via registreringer fra automatiske opsamlingsystemer eller fra intensive besætningsregistreringer, er det nødvendigt at kende egenskabernes økonomiske værdi.

Det er således projektets formål at beregne økonomiske værdier for alle egenskaber med potentiel økonomisk værdi. Herved får landmændene avlsværdital, som bygger på så mange egenskaber ved køen som mulig, og dermed muliggøres yderligere optimering af produktionen.

6.2 Resultater

Der er i projektperioden blevet udarbejdet en gennemgribende oversigt over egenskaber i avlsmålet. Oversigten indeholder både en beskrivelse af egenskaber, der er indeholdt i NTM-indekset, og en beskrivelse og vurdering af nye egenskaber.

På baggrund af oversigten og egenskaber er det identificeret, hvilke egenskaber, der skal beregnes økonomiske vægte for, herunder fx fodereffektivitet og udledning af drivhusgasser.

De konkrete udregninger af økonomiske vægte vil blive gennemført i den resterende del af projektet.

6.3 Effekten for den enkelte landmand

Projektet bidrager til forbedrede avlsmål i malkekveholdet. Det sker ved, at de egenskaber, som allerede er tildelt en økonomisk vægt i det nuværende avlsmål (NTM) tildeles opdaterede, økonomiske vægte og nye egenskaber tildeles økonomiske vægte.

Landmandens anvendelse af avlsmål, som både har fokus på produktion og funktion, sikrer, at der avles køer, som er højtydende, sunde, frugtbare og holdbare.

Beregninger fra Videntcentret for Landbrug, Kvæg, viser, at såfremt kvægbrugeren målrettet anvender avlsværdimål, og dermed indsætter kvier, som er genetisk bedre end udsætterkoen, vil der for en besætning på 150 årskøer være en produktivitetsstigning på 18.000 kr. årligt.

Samlet set vil der over en 10-årig periode ske en produktivitetsstigning på ca. 1 mio. kr.

6.4 Effekten for samfundet

Et forbedret avlsmål er med til at sikre, at avlsarbejdet giver mere effektive dyr med øget konkurrencedygtighed for malkekvegbbruget i de nordiske lande til følge. Dette medvirker til en forbedret økonomi i erhvervet og er dermed en af grundpillerne for en udvidelse af mælkeproduktionen efter mælkekvotens ophør i 2015.

Inddragelse af egenskaberne fodereffektivitet og udledning af drivhusgasser som en del af avlsmålsindekset har for landmanden en økonomisk gunstig effekt men vil tillige være med til at mindske kvægbrugserhvervets udledning af drivhusgasser.

Endelig er det brede avlsmål med fokus på dyrenes sundhed med til at sikre, at kvægbrugserhvervet både har mulighed for at drive forretning og leve op til dyrevelfærdsmaessige normer.

6.5 Formidling og implementering

Projektet afsluttes først med udgangen af 2014, og af denne årsag udestår projektets egentlige formidlingsopgave. I projektperioden har der dog været stor fokus på vidensdeling i forhold til projekter, der arbejder med fodereffektivitet og miljøbelastning.

Personkredsen i projektet udgøres i høj grad af de samme personer, som var med til at udvikle NTM indekset for fem år siden, og af denne årsag er det forventningen, at ny viden fra projektet hurtigt vil blive implementeret i praksis.

Videntcentret for Landbrug arbejder generelt på at gøre landmændene opmærksomme på fordelene ved at anvende NTM-indekset.

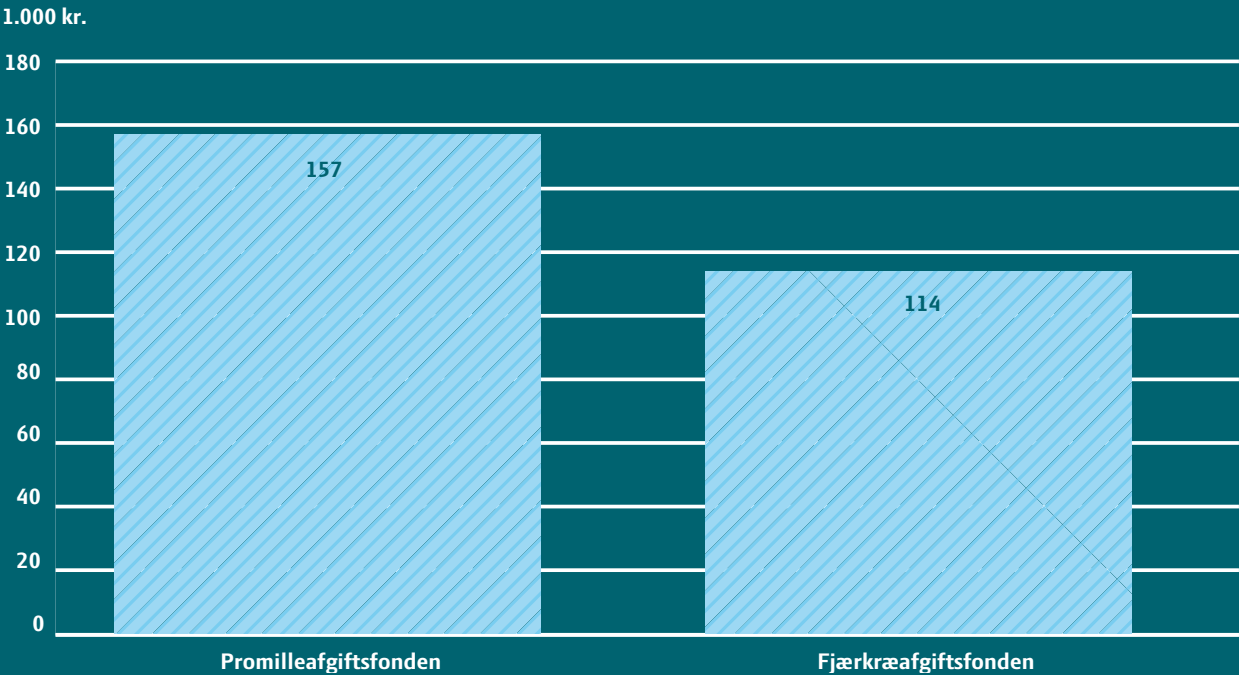
7.0 Formidling af den nyeste viden inden for fjerkræbranchen udgør grundlaget for produktivitetsforbedringer

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Fjerkræmiljø-, energi- og økonomirådgivning
Tilskudsmodtager:	Videncentret for Landbrug
Projektperiode:	2012 - 2015.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	157 t.kr.
Samlet budget i 2013:	271 t.kr.
Samlet budget for projektperioden:	4 mio. kr.

Projektets tilskudsgivere:

7.1 Projektets baggrund og formål

For at sikre råvaregrundlaget har fjerkræproducenterne behov for viden om, hvordan deres bedrift opfylder nye miljøregler og krav fra husdyrgodkendelsesordningen, ligesom det er vigtigt, at nye managementmetoder bliver implementeret. På denne måde sikres, at fjerkræproduktionen udvikler sig og i stigende grad anvender mere miljøvenlige og bæredygtige produktionsmetoder.

For at opnå en høj konkurrenceevne er det endvidere vigtigt for producenterne at få ny viden om mulighederne for at spare energi i produktionen. Endelig stiller finansielle samarbejdspartnere krav til fjerkræproducenternes budgetopfølgning og regnskabsanalyser.

Projektet har på baggrund af ovenstående til formål at rådgive fjerkræproducenterne og at undersøge mulighederne for på en økonomisk og realistisk måde at opnå energibesparelser og øget produktivitet.

7.2 Resultater

Sammenholdt med formålsbeskrivelsen i projektansøgningen har Videncenret for landbrug i høj grad opnået de resultater, som var forventningen ved projektets start.

På området for **energibesparelser og energiproduktion** har projektet vist, at der kan opnås en markant energibesparelse i slagtekyllingeproduktionen ved at anvende en varmeveksler. Besparelsen er størst for producenter, der anvender oliefyr i forhold til producenter, der anvender halmfyr.

Afhængig af støttemuligheder viser beregninger fra Videncentret for Landbrug, at tilbagebetalingstiden for investering i en varmeveksler ligger på mellem 1-4 år.

En sammenligning mellem **etageanlæg**, hvor hønerne kan flyve frit mellem flere etager, og hvor der er et gødningstransportbånd, og **kummesystemer**, hvor hønerne opholder sig på gulv, viser endvidere, at der særligt for økologiske ægproducenter er gode besparelser at hente.

Projektets fokus på **økonomiske analyser** betyder, at der er udarbejdet en omfattende benchmark med regnskabstal fra fjerkræproducenter. Benchmarken gør det muligt for producenterne dels at sammenligne deres egen produktion med gennemsnittet, dels at sammenligne deres produktion med gennemsnittet af de bedste fem producenter.

Herved øges incitamentet for de dårligst præsterende til at øge produktiviteten.

På konsumægssiden er der endnu ikke så mange producenter, der deltager i den økonomiske benchmark – selv om deres regnskaber er med i regnskabsdatabasen. Af denne årsag har Videncentret for Landbrug igangsat en kampagne for at få konsumægproducenter til at melde sig til benchmarkordningen. Hvis dette lykkes, vil det være med til at styrke implementeringen af resultaterne fra projektet.

7.3 Effekten for den enkelte landmand

Fjerkræproducenterne med viden fra projektet fået mere fokus på, hvordan de kan forbedre produktions klimavenlighed ved at investere i varmevekslere til slagtekyllingestalde og i etageanlæg med gødningstransportbånd til konsumægstalde.

Disse tiltag er i høj grad med til at forbedre produktions konkurrenceevne og klimavenlighed. Derudover har begge tiltag også en forbedrende effekt på dyrevelfærden.

Herudover giver den økonomiske benchmark den enkelte producent incitament til at optimere produktionen, idet vedkommende på overskuelig vis kan se, om andre gør det bedre, og om produktiviteten år for år forbedres.

Det er Videncentret for Landbrugs vurdering, at alle landets slagtekyllinge- og konsumægproducenter har mulighed for at implementere projektets resultater og dermed få en mere konkurrencedygtig produktion.

7.4 Effekten for samfundet

Projektet er generelt med til at effektivisere og optimere fjerkræproduktionen, hvilket gavner branchens konkurrenceevne og har en positiv effekt på miljøet.

Resultaterne fra analysen om etageanlæg viser eksempelvis, at gødningstransportbåndet er med til at mindske ammoniakemissionen, hvilket både gavner miljøet og forbedrer klimaet i stalden.

Når fjerkræproduktionen styrker konkurrenceevnen ved at blive mere effektiv til at udnytte foder og energi, øger det muligheden for at udvide fjerkræproduktionen.

I 2013 er der søgt 'grøn' investeringsstøtte til 33 nye slagtekyllingestalde. Denne udvidelse vil resultere i flere arbejdspladser – særligt i 'udkants-Danmark'.

7.5 Formidling og implementering

Resultaterne kan umiddelbart implementeres hos producenterne. I nogle tilfælde går der dog tid, inden producenten kan se resultatet – fx i form af en konkret investering i varmeveksler eller etageanlæg.

I kraft af, at de fleste af projektets medarbejdere er direkte involveret i rådgivning af fjerkræproducenter har de hele tiden fokus på at få resultaterne fra projektet implementeret ude hos landmændene.

Projektets stærke fokus på formidling har bevirket, at de praksisnære resultater løbende er blevet formidlet til fjerkræproducenterne.

Videncentret for Landbrug arbejder generelt på at gøre landmændene opmærksomme på fordelene ved at anvende NTM-indekset.

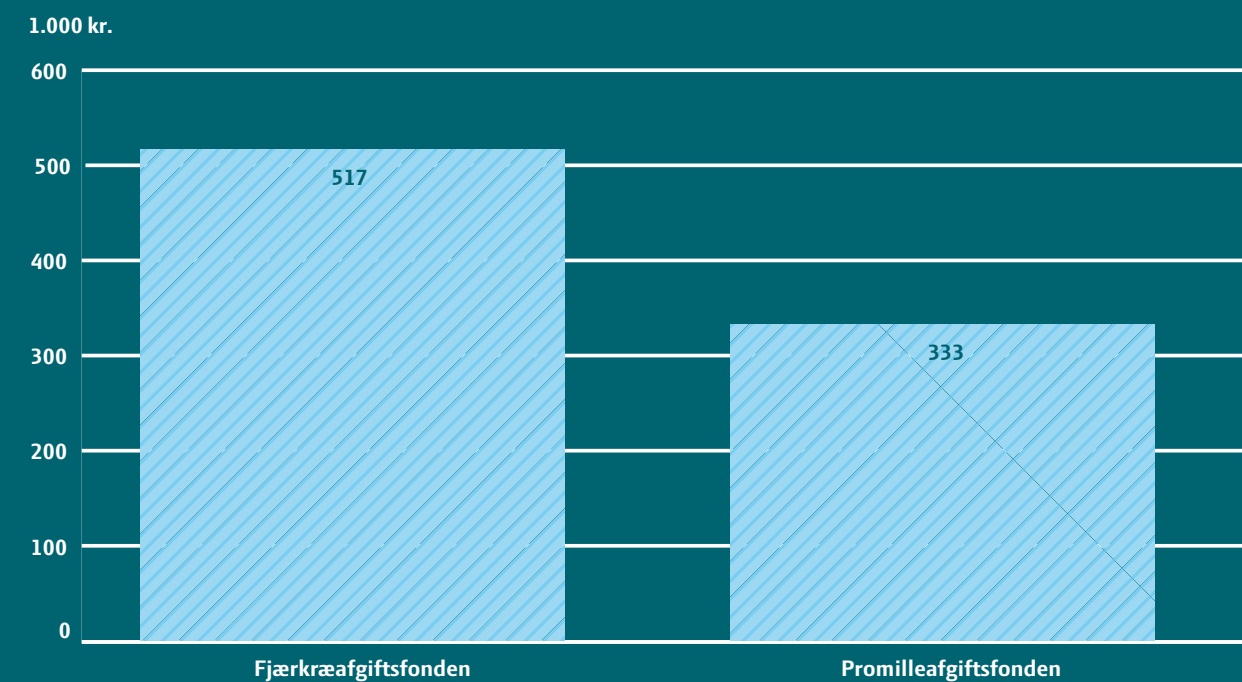
8.0 Effektivitetskontrol i ægproduktionen

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Effektivitetskontrol i ægproduktionen.
Tilskudsmodtager:	Danske Æg.
Projektperiode:	2013.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	333 t.kr.
Samlet budget i 2013:	850 t.kr.

Projektets tilskudsgivere:

8.1 Projektets baggrund og formål

Effektivitetskontrol-værktøjet er et gratis produktions effektivitetssystem, som har været online tilgængeligt siden 1990'erne. Værktøjet gør det muligt for producenten at følge nuværende produktionshold samt at sammenligne produktionsdata i forhold til tidligere hønsehold. Endelig er det muligt at sammenligne produktionen med normen og gennemsnittet i branchen.

På baggrund af den teknologiske udvikling inden for de sidste 20 år er der behov for en opdatering af systemet til en ny platform for at øge brugervenligheden og dermed forventeligt også antallet af brugere. Sidstnævnte vil sikre mere fyldestgørende datamateriale til gavn for de deltagende producenter men også til gavn for branchen i forhold til udarbejdelsen af produktions- og branchestatistikker.

Projektets formål er således at opdatere systemet til en ny elektronisk platform, som vil øge brugervenligheden samt muliggøre elektronisk overførsel af data fra pakkerierne. Herved er det Danske Ægs forventning, at risikoen for fejl ved indtastning mindskes.

8.2 Resultater

Projektet har i høj grad opnået de resultater, som var forventningen, da projektet blev igangsat, og der er derfor høje forventninger til effekterne på sigt.

Den nye effektivitetskontrol, som tilgås fra Det Danske Fjerkræraads hjemmeside, var færdig ved udgangen af 2013, og brugerne har kunnet anvende systemet siden 1. januar 2014.

Ud over en opdatering af den elektroniske platform er systemet blevet udbygget, så det nu er muligt for producenterne at foretage sygdomsregistrering, angive vaccinationer, og herudover er mulighederne for at foretage statistiske sammenligninger blevet forbedret.

Det er Danske Ægs forventning, at den optimerede brugervenlighed og de nye tiltag vil betyde, at 30 pct. flere brugere vil benytte værktøjet fremadrettet i forhold til primo 2013.

8.3 Effekten for den enkelte landmand

De foreløbige meldinger fra brugerne er positive. Det opdaterede system giver dem et godt overblik over deres egen produktion, så variationer i produktivitet på tværs af hønsehold bliver tydelige. Hermed er det muligt at følge, hvilken effekt ændringer af management, vacciner, foder m.v. har for produktiviteten. Producenten kan således løbende foretage optimeringer og dermed potentielt øge indtjeningen.

Systemet giver også mulighed for at foretage sammenligninger på tværs af producenter. Det er dog Danske Ægs vurdering, at sådanne sammenligninger er svære at operationalisere, idet produktionerne er meget forskellige, eksempelvis med hensyn til indretning og produktionsform, herunder økologi, skrabeæg, friland og buræg.

Systemet er til rådighed for alle ca. 160 konsumæg-producenter.

8.4 Effekten for samfundet

Projektet er med til at sikre, at ægproduktionen i Danmark er på forkant i forhold til produktivitet og optimering. Ganske få lande har et lignende system.

Den optimerede produktion medfører en øget konkurrenceevne med deraf afledte muligheder for afsætning.

8.5 Formidling og implementering

Projektets resultater er offentliggjort på Det Danske Fjerkræraads hjemmeside, i fjerkræbranchens faglige blad 'Dansk Erhvervsfjerkræ', og der er informeret om projektet på Landbrug & Fødevarers hjemmeside. Herudover har alle producenter fået tilsendt information om databasen og dens muligheder.

Endelig er data fra værktøjet anvendt på Erhvervsfjerkræsektionens årsmøde og i Det Danske Fjerkræraads årsberetning.

For at sikre, at værktøjet bliver implementeret, er det fortsat muligt for brugerne at kontakte Danske Æg for løbende support og spørgsmål angående systemet.

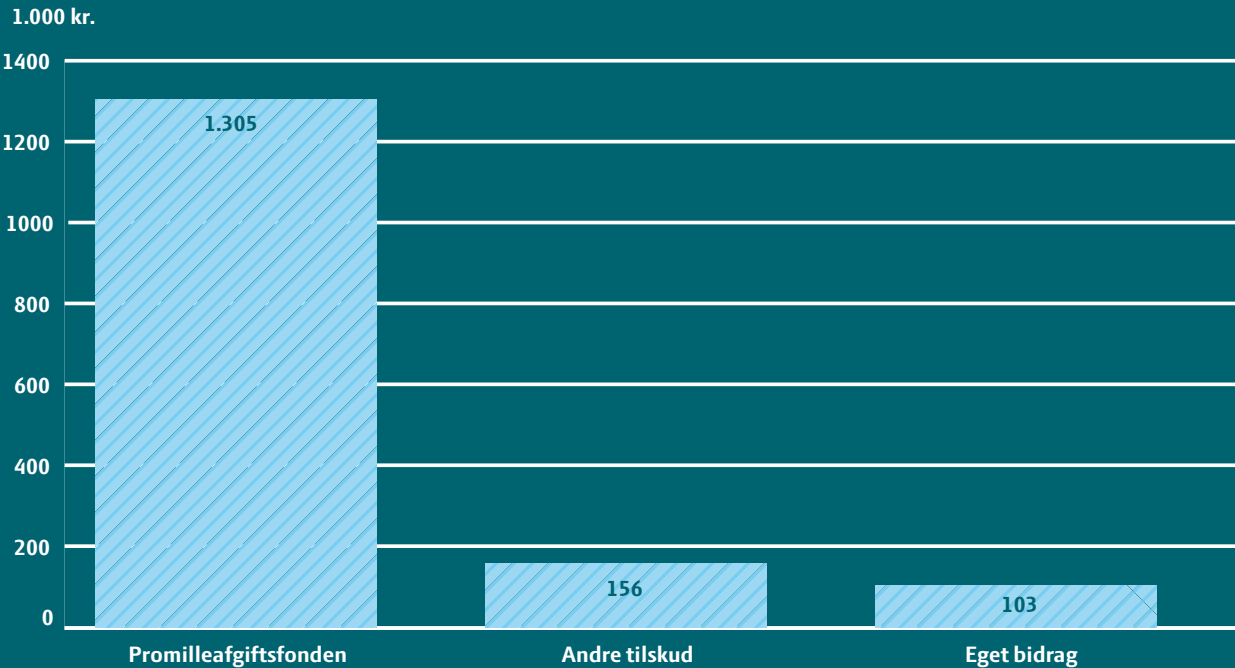
9.0 Klassificering og forebyggelse af sår hos mink øger dyrevelfærden

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Patologiske og mikrobiologiske undersøgelser af sår hos mink med henblik på udvikling af et klassifikations-system til optimering af sår management.
Tilskudsmodtager:	Københavns Universitet.
Projektperiode:	2012-2015.
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	1.305 t.kr.
Samlet budget i 2013:	1.564 t.kr.
Samlet budget i projektperioden:	4.176 t.kr.
Samarbejdspartnere:	Kopenhagen Fur, Københavns Universitet, Fødevarestyrelsen, Den Danske Dyrlægeforening og fagspecifikke dyrlæger.

Projektets tilskudsgivere:

9.1 Projektets baggrund og formål

Sår hos mink har på private danske farme vist sig at være årsag til en betydelig andel af dødeligheden hos hvalpe i vækstsæsonen⁴, og sår hos mink betragtes generelt som en indikator for nedsat velfærd i minkproduktionen.

Der er imidlertid ikke foretaget større systematiske undersøgelser af årsagen bag forskellige typer af sår hos mink. Manglende viden betyder, at sår ikke i tilstrækkelig grad forebygges, og at sår vurderes og behandles uden, at der tages hensyn til forskellige grader eller typer af sår. Påviste sår behandles typisk med systemiske antibiotika eller fører til øjeblikkelig aflivning. Men beslutningsgrundlaget savner dokumentation. Af denne grund er sår hos mink en sygdomsmæssig problemstilling, der i de senere år har haft stigende opmærksomhed fra erhverv, myndigheder og offentligheden.

Formålet med projektet er at udvikle et klassifikations-system, der kan danne fagligt grundlag for vurdering af sår i praksis. Herved opnås et forbedret beslutningsgrundlag, når der skal træffes beslutning om intervention. Herudover er det målet at opnå øget kendskab til risikofaktorer for udvikling af sår, således at forebyggende tiltag kan iværksættes.

9.2 Resultater

Projektet forløber planmæssigt og har i høj grad opnået de resultater, som var forventningen, da projektet blev igangsat.

Viden fra knap 2.000 indsamlede mink fra juni og oktober i 2012 har resulteret i et patoanatomisk baseret klassifikationssystem, som beskriver de forskellige sårtyper og deres karakteristika. Der vil fremadrettet blive arbejdet videre med differentieringen af sår, så sårets alder kan blive mere præcist vurderet.

Forskellige behandlingsmuligheder (inklusive alternativer til antibiotika) og effekten af disse bliver også undersøgt i forbindelse med projektet. Foreløbige resultater af undersøgelser af effekten af alternative behandlinger (som ikke omfatter antibiotika) er lovende.

Undersøgelserne viser en tendens til, at sår i juni måned

(hos hvalpe i diegivningsperioden) primært er lokaliseret på forkroppen og i hovedet, hvorimod sår i oktober måned (hos de ældre hvalpe) fortrinsvist findes på bagkroppen og på halen. For de unge hvalpe menes en del af sårene at skyldes suttebehov, mens en vigtig årsag til udvikling af sår hos ældre dyr menes at være bid fra burfæller.

Opsætning af vandflasker i burene hos hvalpe i diegivningsperioden har i projektet vist at have en forebyggende effekt på forekomsten af sår.

9.3 Effekten for den enkelte landmand

Minkavleren og dennes dyrlæge har med klassifikationssystemet fået et forbedret beslutningsgrundlag, når der skal træffes beslutning om, hvorvidt der skal foretages behandling af et sår, eller om minken skal aflives.

Med dette grundlag er det Københavns Universitets forventning, at optimeringen af den kliniske vurdering og behandling af sår vil have en positiv indvirkning på minkavlerens indtjeningsmuligheder.

Herudover betyder projektets fokus på at identificere årsags- og risikofaktorer, at minkavleren har fået mere information om, hvordan sår kan forebygges. Denne del af projektet vil der blive arbejdet videre med i den resterende del af projektet.

9.4 Effekten for samfundet

Dyrevelfærd er inden for de seneste år for alvor kommet på dagsordenen, og der har i medierne med jævne mellemrum været vist billeder af mink med sår. På baggrund af de etiske aspekter er der stor fokus på, hvordan erhvervet vælger at håndtere sår i praksis. Projektet har således stor betydning for pelsdyrerhvervets image.

Det er Københavns Universitets vurdering, at den øgede fokus på dyrevelfærd og projektets forslag til forebyggelse og klassificering af sår vil få en positiv betydning for sektorens afsætningsmuligheder – både inden for og uden for landets grænser.

9.5 Formidling og implementering

Projektets resultater er formidlet i en lang række artikler, er præsenteret på konferencer/seminarer, og endelig er resultaterne videreformidlet via erfa-møder mellem forskere og erhverv.

Nogle dyrlæger anvender allerede nu klassifikations-systemet til registrering af sår.

Projektets projektfølgegruppe bestående af repræsentanter fra erhvervet (København Fur), Københavns Universitet, Fødevarestyrelsen, Den Danske Dyrlægeforening og fagspecifikke dyrlæger bevirker dels et højt fagligt niveau, dels at projektets resultater relativt hurtigt implementeres hos slutbrugerne.

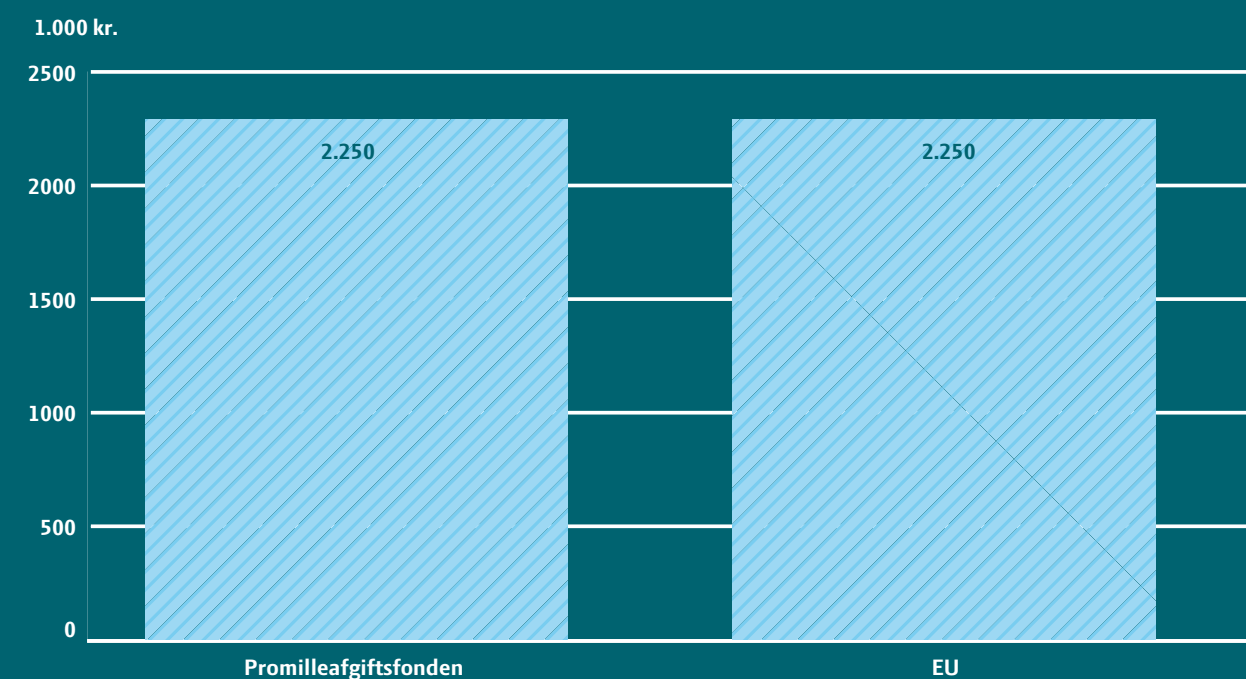

Fakta om projektet:

Projektets titel:	Næringsstofoptimering og biomasseproduktion.
Tilskudsmodtager:	Videncentret for Landbrug.
Projektperiode: 2013-2014.	
Bevilling fra Promilleafgiftsfonden i 2013:	2.290 t.kr.
Samlet budget i 2013:	4.580 t.kr.
Samlet budget i projektperioden:	9.160 t.kr.
Samarbejdspartnere:	AgroTech, Københavns Universitet. og Aarhus Universitet.

Projektets tilskudsgivere:

10.1 Projektets baggrund og formål

Kvælstof er det næringsstof, der har størst effekt på planternes udbytte, og det er derfor vigtigt, at behovet er fastsat korrekt. For optimal produktion er det dog også nødvendigt, at niveauet af andre makro- og mikronæringsstoffer er rigtig.

På svine- og fjerkræbedrifter er der en tæt kobling mellem det økonomiske resultat og muligheden for at kunne fremstille billigt foder af højtydende vintersæd. Imidlertid hindres dyrkning af vintersæd af stigende krav til efterafgrøder. Af denne grund er det vigtigt at forbedre kvælstofudnyttelsen i vintersædsbaserede sædskifter.

Formålet med projektet er på basis af markforsøg og øvrige afprøvninger at udvikle eller forbedre eksisterende dyrknings- og managementprocesser, der sikrer øget udbytte og optimal udnyttelse af næringsstoffer samtidig med, at næringsstoffabet til det omgivende samfund reduceres.

I forlængelse heraf er det målet, at projektets resultater kan være med til at sikre fastholdelse af et økonomisk, robust produktionsmiljø på såvel konventionelle som økologiske landbrugsbedrifter.

10.2 Resultater

Det er Videncentret for Landbrugs vurdering, at der i projektet er opnået resultater, som har og vil få betydning for dyrkningsstrategien på alle 2,5 mio. hektar landbrugsjord i Danmark.

Resultaterne viser, at de gældende normer for fastsættelse af afgrødernes kvælstofbehov nu kan fastsættes på en faglig korrekt måde, idet der til forskellige typer af afgrøder er gennemført forsøg med **stigende mængder kvælstof**.

Tidlig såning af vintersæd betyder, at udvaskning af kvælstof mindskes – samtidig med, at udbyttet øges.

Ud fra forsøg med **forsuring af gylle** (tilsætning af syre til gylle) er der skabt grundlag for en realistisk vurdering på udbytte og ammoniakfordampning. Resultaterne i vinterhvede viste et lidt større merudbytte end forventet af Videncentret for Landbrug, men betydeligt mindre end det fremgår i annoncer fra producenter.

Gødskning af energigræs har vist sig at gøre det muligt at producere på et højt niveau uden at øge udvaskningen. Denne viden er vigtig i forhold til dyrkningssystemer målrettet sårbare recipienter (fx fjorde).

Endelig har projektet vist, at hyppig tilførsel af **mikro-næringsstoffer til vinterhvede og vinterraps** giver lavere merudbytter end forventet, og resultatet vil derfor blive anvendt til at korrigere anbefalinger.

10.3 Effekten for den enkelte landmand

Projektets resultater vil få stor betydning for den enkelte landmand, idet ændringer af dyrkningsstrategien kan medføre merudbytter og dermed danne grundlag for en bedre indtjening.

Resultaterne med tidlig såning af vintersæd vil være med til at skubbe til den udvikling, der allerede er i gang.

Beregninger fra Videncentret for Landbrug viser, at for den enkelte landmand vil tidlig såning typisk resultere i et merudbytte på 2-3 hkg. pr. hektar, hvilket forøger indtjeningen med 250-500 kr. pr. hektar.

Forsuring af gylle i vinterhvede og vårbyg kan medføre et øget udbytte på mellem 0-600 kr. pr. hektar.

Forsuringen medfører dog, afhængig af udbringningsteknik, en meromkostning for landmanden på 100-300 kr. pr. hektar, og det er derfor afgørende, at landmanden foretager en konkret vurdering af, om merudbyttet modsvarer de øgede omkostninger.

Dyrkning af græs til energiformål er endnu ikke så udbredt og vil derfor først på længere sigt få betydning for landmanden.

Endelig giver projektet generelt landmanden et bedre beslutningsgrundlag, når der skal træffes beslutning om ændring af nuværende dyrknings- og managementprocesser.

10.4 Effekten for samfundet

Implementering af projektets resultater vil få stor betydning for miljøet.

Tidlig såning giver eksempelvis en lavere kvælstofudvaskning. Gevinsten på udvaskningen opnås langt billigere end andre traditionelle virkemidler, såsom efterafgrøder, nedsat kvælstofmængde m.v.

Ammoniakfordampningen ved udbringning af gylle udgør 30-40 pct. af den samlede ammoniakfordampning, og ved forsuring kan ammoniakfordampningen ved udbringning reduceres med ca. 50 pct.

10.5 Formidling og implementering

Resultaterne er formidlet bredt, og der er således udarbejdet en lang række artikler i fagpressen. Herudover har resultaterne bidraget til flere sessioner på Planteavlskongressen i Herning i januar 2014, hvor i alt 1.900 personer deltog.

Videncentret for Landbrug er i meget høj grad involveret i, at projektets resultater bliver implementeret hos slutbrugeren. Videncentret har blandt andet en tæt kontakt til de lokale planteavlskonsulenter, der sørger for den direkte formidling til landmanden. Desuden anvendes resultaterne i Videncentrets elektroniske gødningsplanlægningsprogram (Mark-Online).

11.0 Bilag: Metode

11.1 Udvælgelse af projekter

Hver fondsbestyrelse i produktionsafgiftsfondene og Fonden for økologisk landbrug udvælger 2-3 projekter ved simpel udvælgelse til effektivvurdering.

Promilleafgiftsfonden udvælger otte projekter, herunder seks projekter på tværs af sektorerne ved og to ved lodtrækning.

11.2 Tidspunkt for gennemførelse af effektivvurderingerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er 1-årige, og af denne grund gennemføres effektivvurderingerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

11.3 Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver til sammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er kendetegnet ved at være meget forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivvurderingen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

I forbindelse med tilskudsmodtagernes projektsøgninger bliver de bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke produktionsmål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder fx mindre forurening, kompetenceløft, eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningsskemaet således til projektets forandringsteori.

Temaerne i ansøgningsskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt.

Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft ellign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. Fx et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. Fx at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

Effektmål vedrører den tilsigtede effekt af en indsats på det omgivende samfund. Fx øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

Effektmålene kan både opgøres på kort og på langt sigt. Det kan imidlertid være vanskeligt at opstille parametre for den langsigtede effekt – og det kan være endnu sværere at måle effekten på langt sigt.

Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være svært at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen. I sådan et tilfælde kan det være nødvendigt at anvende

parametre på et lavere niveau som mål for den tilsigtede effekt. Dette forudsætter dog, at der er en forventning om, at der er en sammenhæng til den langsigtede effekt. Fx kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et givet projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt, at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektivvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, kan det dog være vanskeligt at opstille måleparametre på højt niveau, idet de som regel først viser sig langt ude i fremtiden.

Som det fremgår af effektivvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre således i vidt omfang relateret til outputtet/resultaterne, som er meget projektnære, og dermed i mindre omfang relateret til de samfundsmæssige effekter.

Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien ⁵.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med anvendelse af 'målopfyldelsesevaluering' og 'effektevaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsigtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er implementeret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet.

Uanset hvilken evalueringstilgang der vælges, vil der være en række metodemæssige udfordringer forbundet med tilgangen. Det er vurderingen, at ulemperne ved de to beskrevne evalueringstilgange er håndterbare og i vidt omfang mindskes ved at anvende en kombination af kvantitative og kvalitative metoder, jf. beskrivelse heraf i det følgende.

11.4 Gennemførelse af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs af projekterne og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne gøres der både brug af spørgeskemaer (kvantitativ tilgang) og interview (kvalitativ tilgang). Metoderne beskrives nedenfor.

Kvantitativ tilgang

De udvalgte projekter har pr. mail fået tilsendt et spørgeskema indeholdende spørgsmål, såsom i hvilken grad projektet har opnået de resultater, der forventedes ved projektets start, og om der fortsat er samme forventning til effekterne af projektet. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

Som supplement til effektvurderingsskemaet gøres også brug af den afrapportering, som alle projekter skal aflægge ved årets afslutning. Denne afrapportering består dels af en faglig beretning, dels af et tilskudsregnskab. Sidstnævnte er særdeles nyttigt i forbindelse med effektvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearret med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere der har været involveret i projektet.

Kvalitativ tilgang

Udover den kvantitative tilgang er der for hvert projekt gennemført et dybtgående interview med projektlederen.

Formålet med interviewet er at spørge ind til detaljer i besvarelsen af de kvantitative spørgeskemaer og at spørge ind til særlige udfordringer, gevinster, processer m.v., som kan være svære at håndtere kvantitativt i et spørgeskema

FAP